

АПОЛОНИЈА И МАРИЈА

**APOLLONIA
UND MARIJA**

Називом Рација означава се догађај који се није десио у давном прошлом времену, у некој нама сасвим удаљеној епохи, већ напротив, у нашој блиској прошлости о којој нам њени живи сведоци и даље детаљно могу посведочити. Реч је о јануару 1942. године.

Der Begriff Razzia bezeichnet ein Ereignis, das sich nicht in ferner Vergangenheit, in einer von uns ganz fernen Epoche ereignet hat, sondern im Gegenteil, in unserer jüngsten Vergangenheit, von welcher die lebenden Zeugen der Razzia weiterhin ausführlich Zeugnis geben können. Die Rede ist von Januar 1942.

Претходно детаљно испланирано и припремљено спровођење ратног злочина отпочело је на Божић 1942. године у насељима Жабаљ, Тител и Чуруг, а наставило се у Новом Саду, у периоду од 21. до 23. јануара. Током прва два дана Новосадске рације изгубљено је стотинак живота.

Die im Vorhinein detailliert geplante und vorbereitete Umsetzung dieses Kriegsverbrechens begann am Weihnachtstag 1942 in den Ortschaften Žabalj, Titel und Čurug, und es wurde im Zeitraum vom 21. bis 23. Januar in Novi Sad fortgesetzt. Während der ersten zwei Tage der Novisader Razzia kamen etwa hundert Menschen ums Leben.

Нови Сад тих дана био је окован ледом, тамом и страхом. Људи су се крили у својим кућама, ослушкујући звуке пуцњаве која им је била некад далеко, а некад сасвим близу, под прозором. Потресна су сведочанства преживелих, који су скривени, уплашени, неми и потпуно беспомоћни кришом вирили кроз прозоре, гледајући како им мађарски војници одводе прве комшије, пријатеље и рођаке на губилишта. Убијања читавих породица пред кућним прагом такође нису била реткост тих дана.

Novi Sad war in diesen Tagen von Eis, Dunkelheit und Angst gefesselt. Die Menschen versteckten sich in ihren Häusern und lauschten den Schüssen, die einmal weit entfernt und manchmal ganz nah unter dem Fenster zu hören waren. Erschütternd waren die Aussagen der Überlebenden, die versteckt, verängstigt, stumm und völlig hilflos durch die Fenster spähten und zusahen, wie die ungarischen Soldaten ihre ersten Nachbarn, Freunde und Verwandten zu den Hinrichtungsorten abführten. Auch die Ermordung ganzer Familien vor der Haustür war in diesen Tagen keine Seltenheit.

У улици Војводе Бојовића живела је и Аполонија Лауберт. Упркос томе што је била Немица, била је жртва овог трагичног догађаја. Аполонија је живела сама, мирним животом. Била је професорка гимназије у Новом Саду. Читав свој век живела је у Бачкој, а студије математике и физике завршила је у Минхену. Ова образована и скромна жена имала је тужну животну причу.

Apollonia Laubert lebte auch in der Vojvode Bojovića Straße. Obwohl sie Deutsche war, wurde sie Opfer dieses tragischen Ereignisses. Apollonia lebte allein, sie führte ein friedliches Leben. Sie war Gymnasiallehrerin in Novi Sad. Sie lebte ihr ganzes Leben in der Region Batschka und beendete das Studium der Mathematik und Physik in München. Diese gebildete und bescheidene Frau hatte eine traurige Lebensgeschichte.

Родна кућа Аполоније Лауберт у Младенову

Наиме, као млада девојка живела је у Букину (данашње Младеново) и заволела младића Михаела Шверера, који је радио као трговачки шегрт. Млади Михаел није био по вољи њеног оца, који се из тог разлога противио њиховој љубави. Како би заплашио Шверера и удаљио га од Аполоније, њен отац унајмио је људе да младића пресретну на месту где се сусретао са његовом ћерком, претуку га и отерају. Међутим, план је пошао по злу. Михаел Шверер подлегао је нанетим повредама. На месту где су остали крвави трагови тог несрећног чина, у обрвачком атару, неколико година након завршетка Првог светског рата, Аполонија је подигла заветни крст. Овај споменик представљао је немо сведочанство забрањене љубави. У наредним годинама, и још трагичнијој причи којом Аполонија завршава свој живот, крст добија и нова значења. Постаје симбол пријатељства, племенитости, и безусловне љубави.

Заветни крст у обрвачком атару

Als junges Mädchen lebte sie nämlich in Bukin (heute Mladenovo) und verliebte sich in einen jungen Mann, Michael Schwerer, der als Handelslehrling arbeitete. Der junge Michael war nicht nach dem Willen ihres Vaters, der gegen ihre Liebe war. Um Schwerer einzuschüchtern und ihn von Apollonia zu distanzieren, heuerte ihr Vater Leute an, die den jungen Mann an dem Ort, wo er seine Tochter immer traf, überfallen, zusammenschlagen und verjagen sollten. Der Plan ging jedoch schief und Michael Schwerer erlag den zugefügten Verletzungen. An der Stelle, wo die blutigen Spuren dieser unglücklichen Tat verblieben sind, auf dem Gebiet von Obrovac, errichtete Apollonia einige Jahre nach dem Ende des Ersten Weltkriegs ein Votivkreuz. Dieses Denkmal war das stille Zeugnis einer verbotenen Liebe. In den folgenden Jahren, in einer noch tragischeren Geschichte, mit welcher Apollonia ihr Leben beendete, erhielt das Kreuz neue Bedeutungen. Es wurde zum Symbol von Freundschaft, Edelmut und bedingungsloser Liebe.

Аполонија свој живот наставља у Новом Саду, где, радећи у истом колективу, упознаје Марију Михајловић. Марија потиче из угледне новосадске породице, и ради као професор српског језика у једној новосадској гимназији. Неудата је и живи сама. За заслуге у Првом светском рату била је одликована орденом Светог Саве.

Аполонија Лауберт
и Марија Михајловић

Apollonia setzte ihr Leben in Novi Sad fort, wo sie Marija Mihajlović kennenlernte, mit der sie zusammen arbeitete. Marija stammte aus einer angesehenen Novisader Familie und arbeitete als Serbischlehrerin an einem Gymnasium in Novi Sad. Sie war ledig und lebte allein. Für ihre Verdienste im Ersten Weltkrieg wurde sie mit dem Orden des Heiligen Sava ausgezeichnet.

Леонард Немет, паланачки хроничар, у својој причи о хероини Аполонији Лауберт, пише да је Аполонија још почетком јануара 1942. предлагала Марији да се склони у њен стан, верујући да ће код ње као Немице бити сигурна. Мађарски жандари батинама су покушавали да сазнају од Маријине браће, Николе и Ђорђа, где им је сестра. Након пропитивања, претучене и измучене одвели су их у касарну. Напослетку су је пронашли код Аполоније у стану и одмах ухапсили. Очајна Аполонија трчала је за њима како би Марији дала капут, јер је тих дана температура била и 25 степени испод нуле. Покушавала је да отме Марију из њихових руку, и у тој борби је и сама повређена. Капут је с подсмехом бачен, уз хладне и сурове речи војника - Тамо где је водимо, неће јој требати капут.

Leonard Nemeth, ein Provinzchronist, schreibt in seiner Geschichte über die Heroine Apollonia Laubert, Apollonia habe noch Anfang Januar 1942 Marija vorgeschlagen, in ihrer Wohnung Zuflucht zu suchen, weil sie glaubte, dass sie bei ihr, als Deutsche, sicher sein wird. Ungarische Gendarmen versuchten mit Schlägen von Marijas Brüdern Nikola und Đorđe zu erfahren, wo ihre Schwester ist. Nach dem Verhör wurden sie beide, nach Schlägen und Folter, in die Kaserne gebracht. Schließlich entdeckte man Marija in Apollonias Wohnung und sie wurde sofort verhaftetet. Verzweifelt rannte Apollonia hinterher, um Marija einen Mantel zu geben, denn in diesen Tagen war es sogar 25 Grad unter Null. Sie versuchte, Marija aus den Händen der Gendarmen zu reißen und bei diesem Kampf wurde auch sie verletzt. Der Mantel wurde unter Spott und Hohn auf den Boden geworfen, mit den kalten und grausamen Worten der Soldaten – Dort wo wir sie hinbringen, wird sie keinen Mantel brauchen.

Касарна у улици Војводе Бојовића

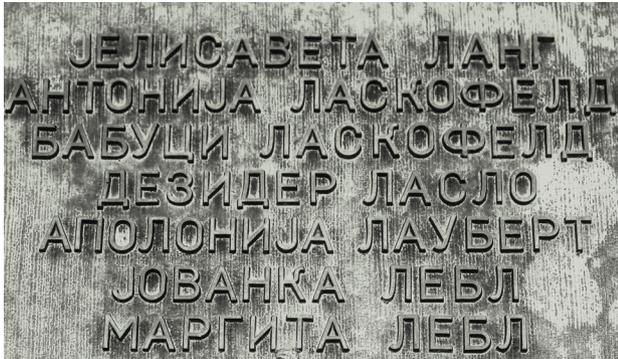
Две пријатељице су тако ухапшене и одведене, где и многи Новосађани тога дана, у касарну на Житном тргу. Командант касарне, знајући да је Аполонија Немица, наређује јој да изађе из групе спремне за стрељање. Она то наређење категорички одбија. Сведоци говоре да су Марија и Аполонија загрљене стале пред стрељачки вод и гледале смрти у очи. Два људска бића, пријатељице, Немица и Српкиња, у страхотама тадашњег времена, злу, несрећи и свирепој лудости око њих, љубављу пркосе рату и његовим изопаченим законима, а затим загрљене одлазе у смрт.

Споменик жртвама рације

So wurden die zwei Freundinnen verhaftet und in die Kaserne auf dem Weizenplatz gebracht, wie auch viele andere Einwohner von Novi Sad. Der Kommandant der Kaserne, wissend, dass Apollonia eine Deutsche ist, befahl ihr, die Gruppe zu verlassen, die auf die Erschießung wartete. Sie lehnte diesen Befehl kategorisch ab. Zeugen erzählen, Marija und Apollonia hätten umarmt vor dem Erschießungskommando gestanden und dem Tod in die Augen gesehen. Zwei Menschenwesen, Freundinnen, eine Deutsche und eine Serbin, in den Gräueln jener Zeit, umgeben vom Bösen, von Unglück und grausamem Irrsinn, mit Liebe trotzten sie dem Krieg und seinen entarteten Gesetzen, und umarmt begaben sie sich in den Tod.

Пријатељство Аполоније и Марије овим трагичним сплетом околности превазилази своје оквире и постаје прича о људскости, пожртвованости и храбрости две жене у најтежим временима. Прича о њима, њиховом животу и смрти остаје да се препричава и чува од заборава, да нас уједињује и храбри, а њихов заједнички одлазак у смрт постаје универзални и свевременски симбол слободе и љубави.

Die Freundschaft zwischen Apollonia und Marija überschreitet durch diese tragischen Umstände die Grenzen von Freundschaft und wird zu einer Geschichte über Menschlichkeit, Opferbereitschaft und den Mut zweier Frauen in den schwierigsten Zeiten. Die Geschichte von ihnen, ihrem Leben und ihrem Tod muss noch erzählt und vor dem Vergessen bewahrt werden, sie soll uns vereinen und uns Mut geben, und ihr gemeinsamer Tod wird zu einem universellen und zeitlosen Symbol der Freiheit und Liebe.

Изложба „Аполонија и Марија“ је реализована у оквиру програмског лука „Тврђава мира“ као званични део програма Европске престонице културе, Нови Сад 2022. Захваљујемо се на уступљеним фотографијама Архиву града Новог Сада. Захваљујемо се на сарадњи и уступљеном материјалу господину Леонарду Немету и господину Родољубу Маленчићу.

Директор, главни и одговорни уредник Културног центра Новог Сада

Бојан Панаотовић

Помоћник директора, уредник и извршни продуцент пројеката КЦНС

у оквиру програмског лука „Тврђава мира“

Сунчица Марковић

Аутор изложбе

Јелена Трбојевић

Припрема и реализација изложбе:

Playharmonia, Нови Сад

Сарадник на пројекту:

Мирјана Грдинић

Фотографија:

Милица Стојанац, Анастасија Шемић

Лектура:

Јелена Трбојевић

Превод на немачки језик:

Роберт Ковач

Die Ausstellung „Apolonija und Marija“ wird im Rahmen des programmatischen Bogens „Festung des Friedens“ realisiert, als offizieller Teil des Programms der Kulturhauptstadt Europas Novi Sad 2022

Wir bedanken uns beim Archiv der Stadt Novi Sad für die zur Verfügung gestellten Fotos. Wir danken Herrn Leonard Nemet und Herrn Rodoljub Malenčić für die Zusammenarbeit und das zur Verfügung gestellte Material

Direktor und verantwortlicher Chefredakteur des Kulturzentrums der Stadt Novi Sad:

Bojan Panaotović

Assistentin des Direktors, Redakteurin und Exekutivproduzentin der Projekte des Kulturzentrums der Stadt Novi Sad im Rahmen des programmatischen Bogens „Festung des Friedens“:

Sunčica Marković

Autorin der Ausstellung

Jelena Trbojević

Vorbereitung und Realisierung der Ausstellung

Playharmonia Novi Sad

Mitarbeiterin am Projekt:

Mirjana Grdinić

Fotos:

Milica Stojanac, Anastasija Šemić

Lektorat:

Jelena Trbojević

Übersetzung ins Deutsche:

Robert Kovač